

DE BAAZUIN

Stemmen uit „De Gereformeerde Kerken in Nederland.”

(Ten voordeele van de Theologische School te Kampen.)

Tor II : 1a, Blaast de baazum!

Vrijdag 26 April 1901.

Wagg. I : 4, Is het voor u lieben wel de tijd / dat gij woont in uwe gewelste huizen, en zal dit huis woest zijn?

Dit blad verschijnt des Vrijdags. Prijs per 3 maanden, fr. per post f 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika f 1.75. Voor Z.-Afrika f 1.75. Abonnementen buiten het Rijk moeten per kwartaal vóóruit worden betaald. Afzonderlijke Nrs 12½ ct. Advertentiën van 1—10 regels f 1; elke regel meer 10 cts. Boekh.-advertentiën 32 maal.

UITGEVER:

G. PH. ZALSMAN, KAMPEN.

Advertentiën en Bestellingen vrachtfrij te adresseeren aan den UITGEVER G. PH. ZALSMAN te KAMPEN. — Kerkelijke Berichten en Stukker der Medewerkers aan den REDACTEUR, dHr. C. MULDER te KAMPEN. — Binnenlandsche Ruilbladen, Intezenden Stukken en Werken ter recensie aan den HOOFDREDACTEUR, DR. H. BAVINCK te KAMPEN. —

Officiële Kerkelijke Berichten enz.

PLAATSELIJKE KERKEN.

NOORDWIJK a/Z. 14 April 1901. Heden in de namiddag-godsdiensvoering nam onze geachte Leeraar Ds. A. H. Op 't Holt, na een tienjarigen arbeid, zegenend afscheid van deze gemeente, naar Pred. 12 : 13. Het is de wensch en bede van kerkeraad en gemeente, dat de Heere hem in zijn nieuwen werkring ten ruimen zegen moge stellen, Gods naam tot eer en zijn Sion tot heil.

Namens den Kerkeraad, J. MAASDIJK, Scriba.

Het adres is voorloopig, wat de kerk aangaat, aan den Scriba J. MaasdiJK alhier.

GEESTEREN-GESELAAR. 19 April 1901. Heden ontvingen wij het teleurstellend bericht, dat de Eerw. heer G. Bax, Theol. Cand., voor de roeping als Helder en Leeraar dezer gemeente heeft bedankt. De Koning der kerk geve ons de geloofing te berusten in dit zijn doen, en vervalle wilhaast de ledige plaats met den man zijns Raads.

Namens den Kerkeraad, A. J. NEGERINK, Scriba.

WESTER-EMDEN. 22 April 1901. De Eerw. heer G. Bax, Cand. te Zutphen, heeft voor de roeping onzer gemeente bedankt.

Namens den Kerkeraad, J. KUIPERS JR., Scriba.

LANGERAK. 22 April 1901. Door afwezigheid van Ds. J. Vesseur werd bij monde van Ds. Engelberts heden de gemeente bekend gemaakt, dat onze geachte en bemide Leeraar een beroep heeft ontvangen naar Elburg. Schenke de Heere hem licht en wijsheid, opdat hij een voor ons gunstige keuze moge doen.

Namens den Kerkeraad, N. J. DE VISSER, Scriba.

HALLUM. 22 April 1901. De roeping dezer kerk is aangenomen door Ds. W. Bouwman te Ezinge.

Namens den Kerkeraad, W. J. ELZENGA.

HOLTEN. 22 April 1901. De vorige week werden wezer verblijd, door het bericht te ontvangen van den Eerw. heer G. Bax, Cand. tot den heiligen dienst, dat hij met volle vrijmoedigheid onze roeping kon aannemen. Gode alleen de eer.

Namens den Kerkeraad, G. J. BREUKINK, Scriba.

EZINGE. 22 April 1901. Een en andermaal werd onze gemeente verontrust, als onze geachte Leeraar naar elders werd geroepen. Maar de band tusschen hem en de gemeente was te sterk. Thans echter verklaarde Z.E.W. dat hij, hoewel hij ook aan de gemeente gehecht was, nochtans de roeping naar Hallum had gemeend te moeten aannemen. Wij zijn bedroefd, te meer, daar de verhouding tusschen gemeente en Leeraar zoo uitnemend was en deze met zoveel zegen werkte. Zij echter het aangezicht des Heeren met hem te Hallum en vervalle de Heere alhier spoedig de ledige plaats.

Namens den Kerkeraad, W. DATESMA, Scriba.

VRIDHOEVE'S-GREVELDUN-CAPELLE. 23 April 1901. Tot Heder en Leeraar dezer gemeente werd met bijna algemeene stemmen beroepen de Weleerw. heer Ds. A. Brummelkamp te Deventer. 't Is onze wensch en bede, dat de Koning der kerk het hart van Z.Eerw. neige om onze roeping op te volgen.

Namens den Kerkeraad, D. N. VAN DER SCHANS, Scriba.

NUNSPPEET. 23 April 1901. Het mocht voor de kerk van Nunspeet Zondag 11. een recht verblijdende dag genoemd worden, toen de Weleerw. heer Ds. A. H. Op 't Holt, van Noordwijk a. Zee, als haar Leeraar des morgens bevestigd werd door Z.E.W.'s broeder, den Weleerw. heer Ds. J. Op 't Holt van Bolsward, die sprak over Jes. 62 : 6, 7. Des namiddags heeft Z.E.W. zijn dienstwerk savaard met de woorden van den Apostel Paulus naar 1 Cor. 9 : 16. Er waren beide kerken zoo velen opgekomen, dat het kerkgebouw veel te klein was om ieder een plaats binnen hare muren te verschaffen. Dat de Koning der kerk den arbeid van Z.E.W. tot een rijken zegen stelle, is de wensch van kerkeraad en gemeente. God de Albestuurder,

geve de kerk van Noordwijk a. Zee, die treurt bij onze blijdschap, dat spoedig haar droefheid moge wijken. Het adres is voortaan: den Weleerw. heer Ds. A. H. Op 't Holt.

Namens den Kerkeraad, H. J. WESTERINK, Scriba.

CLASSEN.

Classis Enkhuizen.

De Class. Verg. zal D. V. gehouden worden te Enkhuizen, Dinsdag 21 Mei a. s. Aanvang 11 uur. Punten voor het Agendum worden ingewacht vóór 7 Mei bij den Correspondent

VAN ANKEN

Classis Assen.

Vergadering 28 Mei 's morgens 9 uur. Punten voor het Agendum gelieven de kerken in te zenden vóór 14 Mei.

H. DIJKSTRA, Corr.-Quaestor.

Smilde, 23 April 1901.

Classis Leeuwarden.

De Classis Leeuwarden, vergaderd op 3 April 1901, heeft den Eerw. heer J. Bolman, Cand. a. d. Vrije Univer., na gehouden onderzoek met algemeene stemmen beroepbaar verklaard in de Geref. kerken.

Namens de Classis, Ds. TH. A. BERGSMa, Scriba.

Classis Amersfoort.

De Classis Amersfoort heeft in hare vergadering d. d. 16 April j. l. den heer G. Veenendaal, Candidaat in de Theologie, preparatoir geëxamineerd, en hem beroepbaar gesteld voor den dienst des Woords in de Geref. kerken.

A. BOLWIJN, Scriba.

De Classis Koevorden.

heeft, bijgestaan door de Prov. Deputaten, peremptoir geëxamineerd den Weled. heer H. N. Boukema, beroepen Pred. te Aallden, en hem met alle stemmen tot de bediening des Woords en der H. Sacramenten toegelaten. Stelle de Heere hem tot in lengte van dagen tot eenen rijken zegen voor de kerk.

Namens lovengezende Classe, R. HULS, Scriba.

Nieuw-Amsterdam, 23 April 1901.

PROVINCIEÏ.

Provinciale Synode van Zeeland.

De Prov. Synode van Zeeland zal D. V. gehouden worden te Goes, op Woensdag 5 Juni 1901. Punten voor het Agendum worden ingewacht bij den eerstondergeteekende vóór 22 Mei.

Namens den Kerkeraad, Ds. R. J. v. D. VEEN, Praeses.

C. ORANJE Lz., Scriba.

Goes, 23 April 1901.

Prov. Synode van Drente.

De samenkomst der Prov. Synode van Drente zal D. V. den 12 JUNI te Meppel plaats hebben. Punten voor het Agendum en opgave van de namen der Afgevaardigden, met hunne Secundi, worden vóór den 12 Mei ingewacht bij den eerstondergeteekende.

De roepende Kerk te Meppel, T. NOORDEWIJER, Praeses.

H. KLINKERT, Scriba.

Prov. Syn. van Overijsel.

De samenkomst der Prov. Syn. van Overijsel zal D. V. 12 Juni plaats hebben te Dedemsaart. Punten voor het Agendum en opgaven van de namen der Afgevaardigden met hunne Secundi, worden vóór den 11en Mei ingewacht bij den eerstondergeteekende.

De roepende Kerk van Dedemsaart, J. v. HENTEN, Praes.

N. ROOSEBOOM, Scriba.

Prov. Syn. van Gelderland.

De Provinciale Synode van Gelderland zal D. V. gehouden worden te Zutphen, op Woensdag 12 Juni a. s. Aanvang elf uur. Wat voor het Agendum bestemd is, gelieven men aan eerstondergeteekende in te zenden tot en met 17 Mei.

Namens den Kerkeraad van Zutphen, J. N. LINDEBOOM, Pr.

J. VAN DIJK, Scriba.

ONTVANGSTEN.

Voor het Prov. Ger. Weeshuis te Middelharnis.

In dank ontvangen van de gemeente te: Vianen f 1,50 Sussenheim f 12,14 Woubrugge - 1,70 Noordwijk a. Zee - 11,65 Noorden - 2,45 Alfen a. d. Rijn - 16,- Leerdam B - 1,85 Oudshoorn - 5,47 Nieuw-Halvoot - 5,- En van de Jongel. ver. Pred. 12 vers 1 te Pernis - 10,- De Directeur v. h. Weeshuis, H. SCHOON-KROONEN Jacobszn.

Voor de Theologische School.

Smilde A f 14,51³ Schoonoord le c. f 2,- Oosterbeek - 21,03 Sleen " - 6,37² Oosthem - 5,35⁵ Emmen " - 10,75 Beilen - 11,62 Nieuw-Dordrecht " - 3,90 Giesse-Nieuwkerk - 2,50 Nieuw-Amsterdam 2e c. - 9,27 Ottoland - 2,30 Schoonebeek " - 11,20 Nieuw-Amsterdam le c. - 5,67⁵ Coevorden " - 4,40⁶ Schoonebeek " - 9,29 Gees " - 4,68⁵ Coevorden " - 4,60 Aallden " - 7,18⁶ Gees " - 3,86⁵ Schoonoord " - 2,- Aallden " - 5,60 Nieuw-Dordrecht " - 4,21

Voor de Uitbreiding.

Door Ds. Dekkers te Hoogvliet, Cl. Rotterdam, de contr. van Top van Gelder te Hoogvliet f 1,50. Door Ds. J. Laghigheid te Hendrik Ido Ambacht, Corr. Cl. Dordrecht, de contributie uit Barndrecht, Corr. C de Haan Cz. van C. Berkhoutwer f 1, As. Leenheer f 1, Hk. van Essen f 2,50, W. Visser f 1, C. Kluit f 1, J. Bakker f 0,50, J. Franssen f 1, P. Plantinga f 1, P. van Driel f 1, D. van der Linden f 0,50, Cs. van der Linden f 1, As. Kleisjan f 5, J. Niemanns driet f 1,50, J. van der Sijts f 1,50, Ds. J. E. Vonkenberg f 2,50. Nieuw-Lekkerland, Corr. P. v. Scholt, van P. van Schaik f 1, A. Verkerk f 1, J. de Haan f 1, As. de Boer f 0,25, K. Simons f 0,25, Joh. den Ouden f 0,25, W. van Essen f 0,25, A. Stam Hz. f 0,50, Teunis de Leeuw f 0,25, A. de Lange f 0,25, A. van Vliet f 0,50, P. W. Hak f 0,25, A. Stam f 25, E. de Jong f 0,25, G. Mes f 1, K. van Winkelhoff, f 25, Jb. 't Hart f 0,50, J. Damstugt f 0,25, J. F. de Vries f 1. Westmaas, Corr. Ads. v. d. Berg, van Ds. B. Wielenga f 1, Ads. v. d. Berg f 1, C. Monster f 1, G. Oudheusden f 1, J. v. Vliet f 1, Meijuf. Wed. J. Quartel f 1, I. Hordijk f 0,50, Jb. Quartel Cz. f 0,50, W. Reedijk f 0,50, L. Reedijk f 1, J. v. Pelt f 0,50, A. Wols f 0,50, H. de Jong f 0,50, A. Snijders f 0,50 C. Stougie f 0,50, Meijuf. P. v. d. Spaaf f 0,50, L. Vermaas f 0,25, H. Reijkerkerk f 0,25, K. van Iloffen f 0,25, J. Hensen f 0,25, T. in 't Veld f 0,25, W. de Penning f 0,25, Joh. Kern f 0,25, B. Tronw f 0,25, B. van Vliet Mz. f 0,25, C. Hensen f 0,25, W. de Groot f 0,50. Door Ds. A. M. Donner te Amersfoort, Corr. Cl. Amersfoort, de contributies uit: Amersfoort A, Corr. H. Havighorst, van Ds. A. M. Donner f 1, Ds. J. J. de Visser f 0,50, Ds. D. Huij

sing f 2,50, W. Ruiteberg f 5, H. Koning f 2,50, G. Veenendaal f 1, E. J. van Ommen f 5, H. P. v. Haselen f 2, A. Vonk f 2, K. Kok f 2, H. v. Haselen f 2, A. Bast f 1, M. R. N. Oosterveen f 1, C. H. van Doorn f 1, G. Koning f 1, M. Smit f 1, R. v. d. Burg f 1, C. Pleines f 2,50, J. van der Berg f 1, C. Boerwinkel f 2,50, H. J. Bast f 1, K. v. d. Burg f 3, J. Schaap f 1, H. Havighorst f 1, Wed. Koppen f 1, Wed. Vonk f 1, Wed. van de Burg f 1, Wed. Pon f 1, Meij. J. Geitebeek f 1.

Amersfoort B, Corr. B. J. Bloemendaal, van Ds. M. J. Bouwman f 2,50, Ds. H. Teerink f 1, D. Ruis f 1, B. J. Bloemendaal f 1.

Bunschoten A, Corr. G. Huijgen Az., van Ds. J. Bakker f 2, G. Huijgen Az. f 3, Wed. J. Koelewijn Dz. f 2,50, A. Huijgen Lz. f 1, W. v. Willert f 1, S. Duijst Lz. f 1, L. Duijst Jz. f 1, D. Kroon f 1, A. Meester Az. f 1, J. Pruis Fz. f 1, H. Hopman Sz. f 1, T. Hopman Sz. f 1, H. Heijnen Hz. f 1, S. v. d. Bos f 1, W. Koelewijn f 1.

Vrije giften van Wed. R. Beukers f 10, L. Huijgen Kz. f 2,50, J. v. d. Bos f 1, W. v. d. Bos Az. f 1, J. Beukers f 1, G. Schaap f 1, Wed. J. Huijgen f 2,50, H. Koelewijn Wz. f 0,50, Wed. H. v. d. Bos Az. f 0,50, K. v. Goor f 0,50, A. Huijgen Kz. f 0,50, J. Vedder Mz. f 1.

Scherp-zeel, Corr. G. v. Ginkel, van Ds. O. Los f 2, A. Berendse f 2, W. Hiencamp f 1, J. v. d. Lagemaat f 1, W. H. van Setten f 1, D. Berkhof f 2,50, Wed. J. Ploeg f 1, Wed. A. Esser f 1, G. Esser f 1, R. v. Ginkel f 1, J. v. Hoevelaken f 1, L. Lagewij f 1, Meij. A. ten Broek f 1, G. v. d. Lagemaat f 1,50, A. v. Ginkel f 1, J. Heinen f 1, Bichon van IJselmonde f 10, Meij. M. Witteveen f 1, J. Homoet f 1, R. v. Hoevelaken f 1, Wed. A. ten Broek f 1, Wed. H. v. d. Berg f 1, T. van 't Toort f 1.

Renswoude, Corr. G. v. Ginkel, van A. Evers f 1, G. v. d. Woerd Gz. f 1, G. v. 't Toort f 1, H. v. Voorst f 1, G. v. d. Woerd Jz. f 1.

Baarn, Corr. H. Honsveld, van L. Veenstra f 0,50, S. van Soeten f 2, Th. Dijs f 0,50, H. Peet f 1, A. H. Harnsveld f 1, A. J. Doorspik f 1, W. Egels f 1, A. L. Veenendaal f 1, Ds. W. H. Gispren Jr. f 1,50, J. P. v. Arkel f 1, v. Dijs f 1, J. van Kesteren f 0,50.

Soest, Corr. J. E. Kwits, van J. de Ruig f 1, E. J. van de Flier f 1, E. Kwint f 1, M. van Boeijen f 1,50, B. Groeneveld f 1, J. W. Smits f 1.

Westbroek en Achtienhoven, Corr. G. v. Gier, van J. H. de Waal Muleijf f 2,50, N. Bos f 1, H. M. Waterler f 2, C. v. Barneveld Az. f 1, J. van Voort f 1,50, A. L. Grootendorst f 1, W. de Gier f 1, C. Verhoef f 1, D. Vogel f 1, E. v. Vulpen f 1, A. Wijnen f 1, H. Wijnen f 1.

De Penningmeester,

Zwolle, 20 April 1901, van de Theologische School, Poëtietersingel 120. DR. H. FRANSSEN.

Voor de Zending onder de Joden.

Met hartelijken dank ontvangen: Van 1. Kool namens de Chr. Jongel.-Vereen. „de Prediker” te Heerenveen f 4,- Van Ds. J. W. v. d. Kouwe Ferwerd namens de Geref. Jongelings-Vereen. f 2,50 Door C. J. Sangers te Oosterend (Fr.) namens de Geref. Zending-Vereen. f 4,- Door Ds. Kropveld van Meij. H. Ufkus namens de Geref. Jongel.-Vereen te Winschoten. f 4,- Mij dringend aanbevelen houdende voor de ontvangst van verdere liefde-gaven, die zoo hoog noodig zijn voor den kostbaren arbeid onder het Jodendom.

Rotterdam, N. KOOPS, 22 April 1901. Oost Vestplein 65.

Voor de Zending o. Heid. en Moh.

Door Ds. Renting, gev. in 't kerkz. te Winterswijk 1 gift f 0,60, 1 gift f 12,50, 1 gift f 2 samen f 15,10. Door A. Dekker gev. in 't kerkz. te Hazerswoude f 2,50 Door Ds. Bakker te Amersfoort, eene coll. v/d kerk te Renswoude f 4,81 N. B. Vermelding in dit blad geschiedt alleen op verzoek.

Doersborge, B. DE MOEN, 20 April 1901. Quaestor.

ONMIDDELLIJKE WEDER-GEBOORTE.

IV.

De leer van Augustinus over de inwendige, onwederstandelijke genade werd in de Roomsche kerk nooit veroordeeld, maar toch langzamerhand verzwakt en gewijzigd.

Volgens Rome is er wel, in tegenstelling met het Pelagianisme, dat het begin en den voortgang des geloofs aan des menschen wil toeschrijft, eene voorafgaande en voorkomende genade van noode. Maar daarbij is het toch volstrekt niet duidelijk, wat onder die voorkomende genade verstaan moet worden. De belijdenis-schriften spreken er in vage, voor verschillende verklaringen vatbare

termen over; en de Roomsche godgeleerden loopen in de beschrijving dier voorkomende genade verre uiteen.

Sommigen vereenzelvigen haar met de uitwendige roeping, die in het evangelie tot alle menschen komt. Anderen denken erbij aan eene inwendige werking des H. Geestes op het verstand en den wil van den mensch. Zelfs zijn er, die haar bepaald opvatten als eene genadige hulp, als eene inwendige, boven-natuurlijke gave, waardoor God het verstand verlicht en, gelijk sommigen uitdrukkelijk zeggen, onmiddellijk den wil des menschen tot het gelooven beweegt.

Maar hoe dit ook zij, in elk geval staat volgens de officiele leer van Rome vast, dat die voorkomende

genade door den mensch aangenomen maar ook afgewezen en verworpen kan worden. De voorkomende genade moge dus het vermogen schenken om te gelooven; zij schenkt het gelooven zelf niet. Zij werkt niet beide het willen en het volbrengen naar Gods welbehagen. Tusschen hare werking en het werkelijk gelooven schuift zich de vrije wil des menschen in, die haar aannemen en met haar medewerken maar ook haar afwijzen en verwerpen kan. De voorkomende genade is geen scheppende, geen alleen-werkende, geen onwederstandelijke, en in dezen zin geen onmiddellijke genade. Zij is in hare werking afhankelijk van den wil van den mensch.

Tegen dit Semipelagianisme kwam de Reformatie in verzet. Oorspron-

kelijk was er in dit verzet onder de Hervormers goen verschil. Maar later zijn de Lutherschen op hun schreden teruggekeerd en hebben de werking der genade wederom van den wil des menschen afhankelijk gemaakt. Immers stellen zij het over het algemeen zoo voor, dat kinderen des verbonds in den doop of volwassenen onder de bediening des Woords eene genoegzame kracht ontvangen, om de genade Gods in Christus niet te wederstaan en daardoor, indien zij willen, te gelooven. Indien zij willen, worden zij door de prediking der wet tot boete en door die van het evangelie tot wedergeboorte gebracht. De wedergeboorte wordt ook hier dus van den wil des menschen, van zijne aanneming der voorkomende genade afhankelijk ge-

dacht. Zij is niet onmiddellijk en niet onwederstandelijk.

Maar anders oordeelden de Gereformeerden. Zij keerden tot de leer van Paulus en Augustinus terug, en volhardden daarbij trots alle bestrijding en tegenstand. Bij de orde van de heilsweldaden gingen zij uit van de schoone gedachte, dat er geen gemeenschap is aan de weldaden van Christus, dan nadat er vooraf gemeenschap zij aan den persoon van Christus. Alle weldaden van het verbond der genade komen den uitverkorenen uit Christus toe, ook de voorbereidende weldaden van bekeering en geloof, die tot de vergeving der zonden, tot de heiligmaking, tot de zaligheid en de heerlijkheid heenleiden.

Indien dit nu zoo was, moest de scheuking van Christus aan de uit-

verkoren en hun beider mystieke vereeniging aan de gave van alle andere weldaden voorafgaan. En zoo werd dan ook sedert Calvijn door alle Gereformeerden geleerd. De schenking aan, en de vereeniging van Christus met de uitverkorenen is reeds van eeuwigheid in het besluit geschied. Zij is bevestigd in de beloften des evangelies van Gen. 3:15 afaan, en voorts voorwerpelijk als voor onze oogen in de geschiedenis verwezenlijkt, in de menschwording, in de kruisiging en in de opstanding. Toen toch heeft Christus onze natuur aangenomen, heeft Hij ons met zichzelf gekruisigd en heeft Hij zijne gansche gemeente met zich opgewekt en verheerlijkt. Maar deze voorwerpelijke vereeniging met Christus is niet genoeg; zij moet ook onderwerpelijk tot stand gebracht worden. De verwerving der zaligheid gaat vooraf maar zij behoort toch door hare toepassing gevolgd te worden. En zoo kwam dus de vraag aan de orde: waarmede begint deze onderwerpelijke toepassing van de weldaden des verbonds? Wanneer komt de vereeniging tusschen Christus en den uitverkorene ook onderwerpelijk, aan de zijde des menschen en in den mensch, tot stand?

In den eersten tijd was er over deze vraag onder de Gereformeerden in zoo verre zeer groot verschil, als dit allereerste moment in de toepassing des heils met zeer onderscheidene namen aangeduid werd. Allen lieten de uitwendige roeping door het evangelie voorafgaan. Maar deze komt tot verkorenen en verworpenen beide, en liet de vraag onbeslist, wanneer en waarmede in de verkorenen de toepassing des heils een aanvang nam. En zoo liet men deze toepassing van de weldaden des verbonds beginnen met de inwendige roeping, met het berouw, met het geloof, met de bekeering, met de wedergeboorte, met de werkende genade enz.

In het gebruik der woorden, waarmede de allereerste aanvang van de toepassing der heilsweldaden werd aangeduid, heerschte er dus groote verscheidenheid. Maar *zakelijk* was er toch volkomen overeenstemming. Alle Gereformeerden toch beleden, dat de aanvang niet bij den mensch kon liggen, maar alleen bij God. De mensch toch was van nature onbekwaam tot eenig goed en geneigd tot alle kwaad. Uit hem kon onmogelijk het onderscheid verklaard worden, dat blijkens Schrift en ervaring telkens in de vrucht en uitwerking der roeping waar te nemen viel. De menschen onderscheidden zichzelf niet, want zij waren allen gelijk, dood in zonden en misdaden. Maar God maakte onderscheid tusschen hen, naar zijn eeuwig welbehagen en door de kracht zijner genade.

God was en bleef dus de eerste in het gansche werk der zaligheid, niet alleen bij de verwerving maar ook bij de toepassing, en de mensch was ontvangend en lijdelijk. Hij kon dan eerst handelend optreden, dat is, gelooven en zich bekeeren, wanneer hij vooraf door Gods herscheppende, krachtdadige, onwederstandelijke genade daartoe de kracht had ontvangen en bekwaam was gemaakt.

Zoo kwamen de Gereformeerden, ofschoon niet in elk opzicht langs dezelfde lijn van gedachten, tot de belijdenissen van Augustinus aangaande de inwendige, verborgene, krachtdadige genade. Deze genade gaat bij de uitverkorenen op 's Heeren tijd met de uitwendige roeping gepaard, dringt in het harte door, plant daar het beginsel des nieuwen levens in, en werkt er geloof en bekeering.

Ofschoon met de uitwendige roeping door het evangelie gepaard gaande, ligt die genade toch niet in het woord des evangelies besloten, maar zij dringt in het hart des menschen door, raakt, om zoo te zeggen, den mensch in zijn verborgenste wezen onmiddellijk aan, en vernieuwt hem, zonder zijn weten en willen, in beginsel naar het evenbeeld Gods. Zij is volstrekt niet van eene toestemming des verstands of van eene vrije wilsdaad

afhankelijk. Er staat tusschen deze werking der genade en den mensch, die herboren wordt, niets in, geen woord, geen sacrament, geen kerk of priester, geen verstands- of wilsdaad. De H. Geest werkt in het hart van den uitverkorene de genade der wedergeboorte (des geloofs, der bekeering, of hoe men dit eerste moment ook noemen moge) rechtstreeks en onmiddellijk, onwederstandelijk.

Bewijzen hiervoor uit de Gereformeerde theologie bij te brengen, mag overbodig geacht worden. Ieder kan ze vinden bij elk Gereformeerd schrijver over de inwendige roeping en in ieder Gereformeerd symbool. Wel is waar wordt de inwendige roeping of de wedergeboorte of de gave des geloofs zelden eene onmiddellijke genoemd. Schier zonder uitzondering bepaalt men er zich toe, om ze als krachtdadig, onwederstandelijk en nochtans liefelijk te omschrijven. Maar desniettemin is er geen de minste twijfel over, dat die genade, welke het allereerste beginsel des nieuwen levens in het hart van den zondaar plant, *in dien zin* onmiddellijk mag heeten, dat zij, al of niet gepaard gaande met het woord, in den mensch rechtstreeks werkt, zonder tusschenkomst en zonder afhankelijk te zijn van 's menschen verstandelijke toestemming of vrije wilsdaad.

Calvijn zet het zoo juist en schoon uiteen: God beweegt onzen wil niet, gelijk vele eeuwen lang overgeleverd en geloofd is, zoo, dat het in onze keus zou staan, om die beweging te gehoorzamen of ze te weerstaan, maar zoo, dat Hij krachtdadig onzen wil aandoet en buigt. Hij werkt ook het willen in ons, wat niet anders wil zeggen, dan dat de Heere door zijn Geest ons hart richt, buigt en bestuurt, en daarin, als in zijn eigen gebied, heerschappij voert. De tusschenin staande beweging (motus medius), waarnaar het bij ons zou staan om al of niet te gehoorzamen, is dus door de krachtdadige standvastigheid ter volharding uitgesloten (Inst. II 3, 10).

Daarom werd dan ook door Dr. Kuyper het beginsel en wezen van het Calvinisme in dezer voege bepaald: Het Calvinisme zoekt God niet in het creatuur, gelijk het Paganisme, het isoleert God niet van het creatuur, gelijk het Islamisme, het stelt *tusschen* God en het creatuur geen middellijke gemeenschap gelijk Rome, maar proclameert de hooge gedachte, dat God, hoog in majesteit boven alle creatuur staande, nochtans met dat creatuur *onmiddellijke* gemeenschap oefent door zijnen Heiligen Geest. Dit is dan ook het hart en de kern van de Calvinistische belijdenis der praedestinatie. Gemeenschap met God, maar tot in de eeuwigheid, d. i. tot in zijn raadsbesluit doorgetrokken. Geen genade dan rechtstreeks uit God ons toekomende. Op alle oogeblikken des levens, heel onze geestelijke existentie door God zelve gedragen. Elk kind Gods met Hem in rechtstreeksche gemeenschap tredend en in heel zijn existentie Hem dienend.

BAVINCK.

VERKEERDE QUALIFICATIE.

Onder dit opschrift geeft het *Gereformeerde Volksblad* van 20 April i. l. de volgende opmerkingen:

Er wordt in den laatsten tijd weer druk gesproken over de Universitaire en de Seminaristische methode voor de opleiding tot den dienst des Woords. Dat deze beide methoden bestaan, wij zullen het niet tegenspreken. En dan moet men de Seminaristische methode zoeken bij de vakscholen, en de Universitaire bij de Hoogescholen, waar de theologie met al de andere wetenschappen staat in een Universitair verband.

Doch gansch verkeerd vinden wij het, dat men deze tegenstelling tusschen Universitaire en Seminaristische opleiding gaat toepassen op onze Hoogescholen te Amsterdam en te Kampen. Aan de Vrije Universiteit staat de theologie nog niet in Universitair verband met al de andere wetenschappen. Wij hopen, dat het eens zoo ver komen zal; wij spannen onze krachten er voor in, maar wij hebben ons doel in deze nog niet bereikt. Het gaat dus niet aan om te zeggen, dat aan de Hoogeschool te Amsterdam de Universitaire

methode reeds in alle deelen wordt gevolgd.

En daartegenover staat, dat aan de Hoogeschool te Kampen de theologie ook wel degelijk wetenschappelijk wordt behandeld. Het komt dus niet te pas, om de opleiding aan deze wetenschappelijke inrichting een „Seminaristische” te noemen.

Deze qualificatie is diep krenkend voor Hoogleraren en Studenten beide. Moet het zoo tot eenheid in de opleiding komen? De Gereformeerde kerken hebben het Seminaristische stelsel, gelijk terecht in de Concept-Regeling van 1893 gezegd wordt, ten allen tijde met bewustheid en beslistheid bestreden. En zij hebben door hare wetenschappelijke inrichtingen, zoo wordt er aan toegevoegd, „hetzij deze dan een meer Seminaristisch of Universitair karakter droegen, een stel predikanten gekweekt, die in den strijd tegen allerlei opkomende dwalingen en ketterijen volkomen voor hunne taak berekend bleken en de gemeente hebben opgebouwd en bevestigd in haar allerheiligst geloof.”

Wij vragen: mag dit ook niet met vrijmoedigheid van de vroegere Christelijke Gereformeerde kerken worden gezegd? Is niet altijd de eisch van wetenschappelijke ontwikkeling bij hare dienaren op den voorgrond geplaatst? Natuurlijk, men moest roeien met de riemen, die men had. Bij de wieg der Theol. School stond geen rijke oome, die der jonggeborene een tonne gouds toerichte. Maar van stonden aan had zij toch in haar vaandel geschreeven: „Fides Quaerit Intellectum.” Het geloof zoekt wetenschap. Waarom dan deze dochter der kerken, nu zij groot geworden is, nog altijd smadelijk gezet in den „Seminaristischen hoek”?

Waarom voortdurend de kweekelingen der Theol. School gebrandmerkt als „niet wetenschappelijk”?

Ach, men moest eens bedenken, hoe veel, hoe ontzettend veel kwaad men daardoor sticht.

Het komt op deze wijze nooit, nooit tot ware eenheid in onze Gereformeerde kerken. Wij moeten het zeggen, daar helpt niet aan. Ons *Gereformeerd Volksblad* zou zijne roeping ontroouw worden, indien het op deze dingen niet wees. Moge onze stemme maar zijn, als een stemme des roependen in de woestijn!

Er behoort geen kunst toe, om broeders te duwen in een hoek, waar zij niet staan, waar zij niet willen staan, waar zij pertinent verklaren niet te staan.

Men bewerkert er alleen door, dat die broeders zich gekrenkt gaan gevoelen over de bejegening, die hun wordt aangedaan, en hoe langer hoe minder lust gevoelen, om de Theol. School te laten opgaan in of nauwer te verbinden met eene inrichting, die tot verdediging van haar recht van zulke wapenen zich bedienen moet.

Doch het is thans de tijd niet, om daarop nader in te gaan.

Het denkbeeld eener conferentie werd o. a. ook daartoe opgeworpen, opdat het publiek debat over de opleiding een tijd lang rusten zou.

Wij zullen daarom de Stellingen, door de Hoogleraren der Vrije Universiteit gepubliceerd, niet aan critiek onderwerpen, noch ook eene weerlegging schrijven van de beoordeeling, welke van de Stellingen van de Hoogleraren der Theol. School thans gegeven wordt.

Te zijner tijd zal het wel duidelijk blijken, dat in het thans aanhangige geschil noch de katholieke opvatting van Christendom en Kerk, noch de waardschating van eene echte, Christelijke, Gereformeerde Universiteit, noch eene wetenschappelijke beoefening der theologie betrokken is, maar enkel en alleen het recht en de vrijheid der kerken en de innige en oprechte begeerte, om voor de hoogst wenschelijke eenheid van opleiding niet een deel ervan maar alle Gereformeerde kerken in den lande te winnen.

DOGMATIEK.

Begrijpelijkwijze richtten velen reeds lang tot Schrijver of Uitgever de vraag, wanneer toch eindelijk het vierde en laatste deel der „Gereformeerde Dogmatiek” verschijnen zou.

Thans kan hun tot groote blijdschap worden medegedeeld, dat dit deel met een paar weken de pers verlaat en dus weldra in aller bezit zal zijn.

Gelukkig kan de Schrijver verklaren, dat de vertraging der uitgave niet aan hem te wijten is. Maanden lang lag de copie gereed. Maar door allerlei wederwaardigheden kon de drukker niet opschieten en moest hij het geduld van Schrijver en lezers op eene lange proef stellen.

Maar thans is er ook aan dit geduldig wachten een einde gekomen; met enkele dagen worden de exemplaren van het vierde deel aan alle intekenaren tegelijk verzonden.

De tekst van dit laatste deel telt 529 bladzijden en is dus even groot als die van het eerste deel.

Maar daaraan is toegevoegd eene „breedere inhoudsgave,” die 26 bladzijden beslaat en den gedachtengang der vier deelen in korte trekken teruggeeft.

En dan volgen er drie registers, van teksten, van namen en van zaken, die te zamen 33 bladzijden vullen en heel het werk ongetwijfeld in bruikbaarheid aanmerkelijk doen winnen.

Deze zaakrijke en nauwkeurige registers zijn samengesteld door mijn broeder Ds. C. B. Bavinck te Rotterdam, wien ik daarom hier openlijk voor zijn moeitelijke arbeid hartelijk dank betuig en die zeker al de intekenaren en lezers der

Dogmatiek met dit zijn werk in niet geringe mate aan zich heeft verplicht.

Met dank aan God zied de Schrijver op den volbrachten arbeid terug.

Onder de aankondigingen en beoordeelingen der eerste drie deelen was geen woord hem aangenamer dan dat van Prof. Vos in Princeton, toen hij in de *Presb. and. Ref. Review* Oct. 1899 p. 694 schreef:

„Wat het meest indruk op ons heeft gemaakt, is dit, dat, terwijl het standpunt van Dr. Bavinck beslist Calvinistisch is, men toch bij het lezen van zijn boek veel minder eene verdediging van het Calvinisme dan eene wetenschappelijke rechtvaardiging van de Christelijke wereldbeschouwing in haar meest katholieken zin en geest komt te hooren.

Dit wil niet zeggen, dat het niet ook eene rechtvaardiging van de Calvinistische theologie is. Maar dit is het op indirecte en daarom juist te meer sprekende wijze, door aan te toonen, hoe gemakkelijk en natuurlijk het is, om op den grondslag der Gereformeerde beginselen een systeem van Christelijke gedachte te bouwen, dat juist door zijn breedten blik en door zijne vermijding van alle theologische eenzijdigheid de welsprekendste getuige is van de zuiverheid en diepte der beginselen, die eraan ten grondslag liggen.

Er is geen hooger aanbeveling van het Calvinisme denkbaar, dan dat het geschikt is, om den grondslag te vormen van een gebouw der waarheid, dat door en door Christelijk is in al zijne lijnen en deelen.”

Deze woorden van Prof. Vos zijn van betekenis, ook afgedacht van de gelegenheid, waarbij zij gesproken werden.

Want Gereformeerde theologie is geen uitvinding van menschen, maar is en wil niets anders dan de leer der waarheid, die naar de godzaligheid is, zooals zij door God in zijn Woord is geopenbaard en in de eeuw der Hervorming weer van de Roomsche dwalingen gezuiverd werd.

De Gereformeerde leer is niets anders dan de Bijbelsche, de Christelijke leer; de uitstalling van den schat der waarheid, gelijk die in de Schrift is neergelegd.

Zonder kunstgreep of dwang moet zij uit de Schrift en onder de leiding des H. Geestes in de historie als voor onze oogen in de dogmatiek tot bloei en ontwikkeling komen.

Dan is zij meteen de theologie, die onze tijd behoeft en die door haar innerlijk schoon haar voorrang boven die van alle andere kerken en sekten klaarlijk bewijst.

BAVINCK.

ONDER KOSTELIJK OPZICHT.

„Ik zal raad geven, mijn oog zal op u zijn.” Ps. 32: 8.

David heeft het hart gezet op het heil zijns volks. Hij wil het leeren, leiden, steeds ten dienste zijn, en met teederheid en zorg gadeslaan. Hij wil met moederlijke bezorgdheid, en als een aan de kudde verkleefd herder waken over de belangen zijner onderdanen. Dit is de roeping van alle voorgangers des volks. Zij hebben met goeden raad te dienen, en niet te vergeten, dat hun geldt het woord door Jehova tot Ezechiël gesproken: „Menschenkind! Ik heb u tot een wachter gesteld, over het huis Israëls; zoo zult gij het woord uit mijnen mond hooren, en hen van mijnentwege waarschuwen.” Er moet gewaarschuld worden voor de listen des duivels, die „omgaat als een brieschende leeuw, zoekende wien hij zou mogen verslinden;” voor de begoochelingen der wereld, die in Satans dienst allerlei strikken weet te spannen; voor de verleidende geesten, die „in schaapskleeders” komen, maar „grijpende wolven” zijn; vooral, voor eigen zondig hart, dat, trouwelos als de zee, geen oogeblik te vertrouwen is. Is dit de taak van 's Heeren knechten, een taak, zoo zwaar en toch liefelijk, dan spreekt het vanzelf, dat het de roeping der gemeente is, zich te laten bearbeiden, zich gaarne onder hun opzicht te stellen.

Zij heeft hare dienaren om Christus wil lief te hebben, te eerbiedigen, en in Gods vreeze te gehoorzamen. Paulus schrijft aan de Thessalonicensen: „Wij bidden u, broeders, erkent degenen, die onder u arbeiden, en uwe voorstanders zijn in den Heere, en u vermanen; en acht hen zeer veel in liefde, om huns werks wil.” In onze dagen is de herinnering hieraan waarlijk niet overbodig. Velen vergeten het hoogsternstige woord: „Zijt uwen voorgangeren gehoorzaam, en zijt hun onderdanig; want zij waken voor uwe zielen, als die reukenschap geven zullen; opdat zij dat doen mogen met vreugde en niet al zuchtende; want dat is u niet nuttig.” Zij beseffen niet, dat het woord, eenmaal door Jezus tot zijne apostelen gesproken, van blijvende betekenis is: „Wie u hoort, die hoort Mij; en wie u verwerpt, die verwerpt Mij; en wie Mij verwerpt, die verwerpt dengene, die Mij gezonden heeft.” Zij bedroeven hunne beste vrienden. Doen zichzelf en onberekenbare schade. En zijn oorzaak,

dat de zaak des Heeren verkeerd beoordeeld wordt in de wereld.

In Gods gemeenschap voelt het geweten steeds fijner, wordt de levenswandel voorzichtiger geleid, en des Heeren Woord getrouwer geraadpleegd. Dat zien wij bij David. Dit wenschte hij bij zijn volk te zien. Nadat hij in zijn conscientie gerechtvaardigd was, gevoelde hij te dringender behoefte, om onderwezen, geleid, geoefend, beveiligd te worden; was hij gelukkig, zich dat alles te hooren toezeggen, en wilde hij, gezald door den Heiligen Geest, anderen op zijne beurt ten zegen zijn.

„Ik zal raad geven, mijn oog zal op u zijn.” Wie denkt niet bij dit woord, aan Jesaja's profetie, dat de naam van Hem, die als zoon gegeven is en als kind geboren zou worden, o. a. *Raad* zou zijn? Hoe uitnemend is een verstandig raadman, Hij is als een sterke staf, waarop men met zorgen beladen kan steunen; als een lichtende baken in zee, die door zijn schijnsel de veilige haven doet vinden. Reeds in overoude tijden plaecht men te zeggen: wie verstandige raadsliden heeft, moet hen achten als beproefde wellen, waaruit helder water vliet; als ervaren stuurlieden, die het vaartuig weten te regeren, dat het den rechten loop neme en niet op gevaarlijke klippen verpletterd worde; als voorzichtigte voerlieden, die den weg dikwerf hebben gereden, zoodat zij niet licht op zijwegen dwalen, maar veilig ter plaatse der bestemming voeren. Er zijn door Gods goedheid vele verstandige raadsliden, maar toch zijn ze allen dwaalziek. Van nature, zegt de Schrift, zijn wij allen „verduisterd in het verstand.” En wie goeden raad geeft, heeft het ontvangen van Hem, van wien de Vader ten aanhooren van hemel en aarde getuigde: „Deze is mijn geliefde Zoon, in wien Ik mijn welbehagen heb, hoort Hem.” De Heilige Geest heeft Hem in de Schrift op elke bladzijde voorgesteld als den eeuwigen, onfeilbaren Raadman in dit leven. Als zoodanig is Hij door velen erkend. Duizenden hebben beleden, zelfs op brandstapel en moordschavot, dat Hij was hun Leeraar, aan wiens lippen zij gaarne hingen, die alleen de woorden des eeuwigen levens sprak. Nog heden ten dage zijn er breede scharen, die als Maria aan zijn voeten zitten, naar zijn onderwijs begeerig, en de belijdenis herhalen: „Heere, tot wien zouden wij gaan dan tot U; genade is uitgestort op uwe lippen!”

Hij wist raad voor, en geeft raad aan den mensch.

(Slot volgt).

AAN EEN JEUGDIGEN AMBTGENOOT.

AMSTERDAM.

Waarde Broeder,

Gij hebt zeker wel opgemerkt, dat in mijn vorigen brief, waar ik spreek van het gebed van Abraham voor zijn zoon Ismaël, Israël gedrukt is.

Nu is het mogelijk, dat ik mij vergist heb en Israël in plaats van Ismaël heb geschreven. Maar het is ook mogelijk, dat de zetter mij heeft willen verbeteren. Dat gebeurt wel eens meer in den staat der onvolmaaktheid, waarin wij op deze wereld verkeerden.

Een groot deel van ons leven en arbeiden is toch gewijd aan het verbeteren van elkander. Als ik naga, wat er al gedaan is en wordt, door geleerden en menschen-vrienden, om het menschelijk geslacht te verbeteren, verbaas ik mij menigmaal over het feit, dat er nog zooveel onvolmaakte menschen op de wereld zijn.

Nu de leerplichtwet is ingevoerd, zal het verbeteren wellicht sneller gaan. Maar toch zullen er een dertig jaar moeten verlopen, eer de rijpe vrucht geplukt kan worden. Want zoolang het geslacht, dat thans van middelbaren leeftijd en daarboven is, nog invloed op zijn omgeving uitoefent, blijft de wereld te onvolkomen.

Ik heb gelezen, dat de Czaar van Rusland een gewezen minister van oorlog, een man van 80 jaar, benoemd heeft tot minister van onderwijs en volksverlichting. Zeer verklaarbaar, dunkt mij, in het geboorteland van de Vredesconferentie en het Hof van Arbitrage. In ons land is zoo iets ondenkbaar. Bij ons is het wel denkbaar, dat een onderwijzer of een theoloog minister van oorlog wordt. Vooral de laatste. Want theologen kunnen over vele dingen medespreken, aan ministers van oorlog nog wel lesjes geven in alle dingen het vak betreffende, en zelfs zoo ernstig, dat ook ministers van oorlog voelen moeten, als ze niet hooren willen.

Het teekent intusschen den gang des tijds, dat men zelfs in Rusland het volksonderwijs wil verbeteren, zij het dan ook door een minister van oorlog. 's Lands wijze, 's lands eer!

Ook is het nu eenmaal de overal heerschende onderstelling, dat de menschen in beschaving en geluk zullen toenemen, naar mate zij langer hebben

school gegaan, en verwacht mag worden, dat zij meer weten.

Tot nog toe heeft echter de verstandelijke ontwikkeling niet die vruchten voor de menscheit opgeleverd, die men er van verwachtte. In de kringen der hoogst beschaafden en hoogst ontwikkelde is men reeds lang tot het inzicht gekomen, dat verstandelijke ontwikkeling alleen den mensch niet brengt, waar hij wezen moet. De oorlogen van den tegenwoordigen tijd zijn niet alleen een satire op de Christelijke religie, maar evenzeer op de moderne beschaving.

Er komt weder behoefte aan poëzie en mystiek. Helaas, dat de vervulling die behoefte vaak op verkeerde paden gezocht wordt. De Christelijke religie zoowel in Roomschen als Protestantschen vorm, heeft voor velen haar betekenis verloren. Vandaar het verschijnsel, dat de Heidense levens- en wereldbeschouwing meer invloed heeft op de Christenen dan de Christelijke op de Heidenen. Vandaar ook dat de Boedhistische mystiek door zooveel als het eene noodige gezocht en gewaardeerd wordt.

Benige jaren geleden verklaarde eens een president van de Haagsche Synode, dat alles, wat gist en kookt in de maatschappij, ook nakookt en nagist in de kerk. Dat was natuurlijk een doekje voor het bloeden, en om de leervrijheid in de kerk goed te praten. Maar toch is er m.i. een kern van waarheid in dit gezegde; waarheid, die we ook in ons eigen kerkelijk leven kunnen opmerken. Men moet wel geslapen hebben, als men niet gewaar werd, dat in de laatste dertig jaar de verstandsrichting, ook in onze kerken, belangrijke vorderingen heeft gemaakt. Eene onpartijdige vergelijking tusschen de Scheiding van '34 en de Doleantie van '86 zou dit reeds aan het licht brengen. In de verstandsrichting zijn we ontegenzeggelijk vooruitgegaan, maar ten koste van poëzie en mystiek.

Vatten we den godsdienst, of de religie, op als den band tusschen God en zijne redelijke schepselen, dan spreken we uit, dat de religie, in haar wezen, eene verborgenheid is. Door redeneering alleen zal men niemand godsdienstig maken, of een ongeloovige overtuigen van het bestaan van den onzienlijken God. Die band tusschen God en den mensch vergelijkt de Schrift met dien van vader en kind, moeder en kind, man en vrouw. Het is liefde. Liefde, die van God uitgaat en tot God wederkeert. Wij hebben Hem lief, omdat Hij ons eerst heeft liefgehad.

Hoe meer nu de verstandsrichting aan macht en invloed wint, hoe meer de verhouding der liefde naar achteren gedrongen en die van het recht op den voorgrond geplaatst zal worden.

Alle nadruk wordt dan gelegd op de verhouding van heer en knecht, wetgever en volk, koning en onderdaan. Deze verhouding kan beredeneerd worden en door redelijke overtuiging aanvaard. Zij is ook Schriftuurlijk. Maar raakt toch eigenlijk alleen slechts den buitenkant van de religie.

Ik stem van harte toe de stelling, dat aan het verstand de prioriteit, de eerste en voornaamste plaats toekomt. Maar ik betwist, dat het recht heeft op de eenige plaats, en ik wil, dat de verstandigen erkennen en belijden zullen de beperktheid van hun vermogen; belijden zullen hun onmacht, om het wezen der religie, gelijk als alle wezen en de bron des zijns, te kunnen verklaren.

We hebben het immers beleefd, hoe ver de vloek der verstandsrichting het modernisme vervoerd heeft, en hoe heel die richting is dood geloopen. Zij moest juiwaarts den weg van het naturalisme of dien van de moderne mystiek op.

Het kan mij dan ook zoo hinderen, als ik somtijds hoor spreken van „een ziekelijk zootje” of van „een mystieken boel.” Dat hoorde ik al, zoo nu en dan, toen ik nog predikant te Kampen was. Het is er, vrees ik, niet beter op geworden.

En het is niets dan dwaze ingenomenheid en vooroordeel, uit onkunde voortspruitende, te meenen dat, ik zal maar zeggen, die van oud-A geen afwijkingen zich te verwijten hebben, en dat alle gevaren voor de kerk komen van de zijde van oud-B. Zoo kan alleen spreken, wie te weinig zelfkennis en kennis van de toestanden om hem heen heeft. Neen, ik houd het daarvoor dat, zoo onze Heere nog mondelinge boodschappen uit den hemel ons zond, Hij niet tot ons, kinderen van oud-A, zou zeggen: Ik heb tegen u, dat gij u niet genoeg verstandelijk ontwikkeld hebt; maar: Ik heb tegen u, dat gij uwe eerste liefde hebt verlaten.

Wij hebben in de toestanden, waarin de kerk thans verkeert, wel noodig gematigd van zinnen te zijn. De moeilijkheden, doorgaans en in alle tijden, van de Scholen en Academiën over en in de kerken gebracht, leggen ons die verplichting op. Want indien wij niet begrijpen, dat onze prediking en geheel onze arbeid tot sterking van ons onderling geloof moet dienen, of dat het rechte bedienen van het Woord Gods nog iets anders is dan het voorlezen van een

exegetisch of dogmatisch opstel, dat goed logisch in elkaar zit, — gaan de kerken toch den geestelijken dood te gemoet, onverschillig of ze van A, B of C zijn.

Ik wil maar zeggen, dat wij, die in de eerste plaats geroepen zijn, om Jezus wil, dienaren der gemeente te wezen, ons moeten benaarsigen om de onenigheden over de Scholen en in de Scholen, zooveel mogelijk, buiten het leven der kerken, in ieder geval buiten onze prediking te houden. We moeten ons tevreden stellen met de eenvoudige diensten, daarin bestaande, dat de redelijke, onvervalschte melk onder het bereik kome van hen, die er begeerig naar zijn.

Gode bevolen,

T. t.

W. H. GISPEN.

Politieke Beschouwingen.

Uit Zuid-Afrika komen weer berichten van nieuwe vredesonderhandelingen.

Mevrouw Botha, zoo wordt uit Standerton (Transvaal) Maandag bericht, zou van een bezoek bij haren echtgenoot aldaar naar Pretoria teruggekeerd zijn en zeer veel hoop koesteren, dat hare pogingen om vrede te verkrijgen, slagen zullen. Zij licht nu Kitchener in over het onderhoud, dat zij met haren man heeft gehad. Aan de juistheid van dit bericht, wat het feitelijk betreft, twijfelen wij niet.

Ook nu is dus de vernieuwde poging van Engeland's opperbevelhebber uitgegaan; eene poging, die verwacht kon worden nu Milner, de Gouverneur, verlof heeft verkregen. Wij betwijfelen of de onderhandelingen thans meer kans van slagen zullen hebben dan voor enige weken. Zonder aanbod van vrij voortbestaan en zelfbestuur zullen burgers als Botha en de Wet, als Steijn en de zijnen, die zoo moedig, trouw en dapper volhardden, toch wel niet den oorlog beëindigen nu de toestanden sinds Februari in hun voordeel verbeterd zijn. 't Is zoo. Ook zij zijn er niet zonder kleerscheuren afgekomen; zij moesten hier en daar een veer laten. Maar heel anders staan de zaken bij de Engelschen. De operatiën van French naar 't Oosten van de Transvaal zijn afgevoerd, maar met zoo geheel ander resultaat dan de Engelschen zica hadden voorgesteld. Van onderwerping toch van de zijde der Burgers was in dien gebieden hoek geen de minste sprake. Integendeel. Zij weerden zich dapper, brachten de Engelschen tot in Natal verliezen toe, en matten de troepen dusdanig af, dat zij geheel op zijn en French ziek is. Ondanks de offeringen der Engelsche colonnes aan menschenlevens en materiaal konden de Burgers weer nestelen bij Middelburg, Ermelo, Bethel, Standerton en de Vaal en beide sporen naar zee beheerschen. Ook Plumer's tocht naar Pietersburg gaf geen blijvend resultaat, 't Werd niets dan een strooptocht, die op de Burgers zoo weinig indruk maakte, dat zij en West van Lijdenburg en bij Johannesburg Engelsche afdeelingen in hinderlaag brachten en duchtige verliezen veroorzaakten. Voorts konden de Engelschen noch in den Vrijstaat, noch in de Kaapkolonie op enig betekenend succes wijzen, terwijl in het laatstgenoemde land Kruizinger en zijne bondgenooten zich niet alleen staande houden, maar zelfs weer Zuidelijker trekken, en — de pest voortvoert.

Daarbij komt dat de Engelsche troepen in Afrika „bek af” zijn en duizenden vrijwilligers niet langer willen vechten (39 compagnieën zijn op weg naar huis!) en vele burgers in Engeland, nu zekere belastingen zeer moeten verhoogd worden om de 15 miljoen, die elke week de oorlog kost, te dekken, buitengewoon beginnen te morren tegen Chamberlain's Regeering. Zelfs bevriende bladen schrijven op scherpe wijze, en ook andere verschijnselen wijzen er op, dat de positie van de Regeering onhoudbaar wordt. Bij de 2000 miljoen gulden uitgegeven onder verlies aan duizenden menschenlevens en — nog geen blijvend of zeker resultaat! . . .

Is 't wonder dat de pogingen tot vrede worden vernieuwd?

Geve God, dat deze staat van zake leiden moge tot een vrede, die de vrijheid bergeeft!

Worde het gebed daartoe vermenigvuldigd, want het lijden van duizenden bij duizenden, is onnoemelijk en immer toenemend!

In China blijft alles onzeker. Aan verschillende oorden moet door de Europeanen weer gevochten worden. In Frankrijk, Italië, Oostenrijk, Spanje en Portugal nemen de godsdienstige kerkelijke geschillen vele krachten in beslag. Maar der liberalen beweging is anti-godsdienstig. Vandaar dat zelf in Oostenrijk een soort van tegen-reformatie-beweging opkomt.

Zoo vond Zondag te Weenen een Katholieke demonstratie tegen de Los van Rome-beweging plaats. Reeds twee weken had de Jezuiet Abel de gemoederen voorbereid en door plakaten tot deelneming uitgenoodigd.

Talrijke vereenigingen met banieren, vanden als crucifixen namen aan den optocht deel. De congregaties voerden hun leerlingen mee in den stoet. Vertegenwoordigers van den adel o. a. prins Alois Lichtenstein, een generaal, eenige officieren en parlementsliden namen aan de betooging deel.

Twee uur lang trok deze lange slinger van kleuren en goud door Weenen's straten. De indruk van het schouwspel werd nog verhoogd, door dat de betoegers zonder muziek en zonder kreten voorttrokken. Het was een zijwendend protest.

Naar schatting namen ruim 6000 menschen aan den stoet deel. In aanmerking genomen, dat Weenen ruim 1 1/2 mill. inwoners telt, overdrijven de klerikale bladen wel wat als zij van een „contra-reformatie” en een „verbazend succes” spreken. Ook in de Oostenrijksche Kamer kwamen uit dien hoofde de barstochten weer sterk in beweging.

NOORDTJII.

Vereeniging voor Gereformeerd Schoolonderwijs.

In de laatstgehouden Bestuursvergadering d.d. 11 April zijn, onder andere zaken meer, de subsidie voor het volgende boekjaar vastgesteld. Door den niet ongunstigen toestand der kas behoefden geen aanvragen afgevoerd te worden; alleen omtrent die van een paar Schoolbesturen moet nog beslissing worden genomen wegens onvoldoende gegevens hunnerzijds.

Voorts is bepaald, dat de Algemeene Vergadering dit jaar, om verschillende redenen, niet in de Pinksterweek, maar D. V. een der laatste dagen van Augustus zal gehouden worden. Zoo mogelijk zullen een paar zeer belangrijke referaten worden geleverd, niet betreffende salaris- of subsidiekwesties, maar over principiële belangen, het Christelijk onderwijs rakende. Later zal de juiste datum worden bekend gemaakt en zullen de Hulpvereenigingen worden uitgenoodigd hunne voorstellen voor de Algemeene Vergadering in te zenden.

Namens het Alg. Bestuur,
A. W. VAN KLUIJVE, Secretaris.
Middelburg, 22 April 1901.

Volgens bericht van het Bestuur zal het feest van de Vereeniging: Christelijk Nationaal Zendingsteest D. V. worden gehouden op Woensdag den 3 Juli a. s. op het schoone landgoed „HOEVELAKEN” bij Amersfoort, daartoe met de groots e bereidwilligheid door den eigenaar J. E. N. Schimmelpenninck van der Oye van Hoevelaken beschikbaar gesteld.

Een letterkundige, van geboorte een Jood en van Russische afkomst, sprak van de onkunde der Joden in Rusland aldus: „De meesten van hen weten niets van Jezus Christus, dan dat Hij iemand was, die wilde, dat alle Joden zouden ter dood gebracht worden!”

De Duitse professor G. von Rath deelde in zijne herinnering uit Calabrië mede, dat in de provincie Tarente vele Grieksche kerspelen en geboude priesters gevonden worden. De Grieksche pastoor te Castro Regio, Salvatore Commadera, werd dikwijls door Roomsche vrouwen voor de biecht aangezoekt, daar hij gehuwd en huisvader was; omdat zij de Roomsche ongehuwde priesters niet vertrouwden.

Ingezonden.

DUALISME?

De Hoogleraren der Vrije Universiteit te Amsterdam hebben in hunne Stellingen den strijd, over de opleiding tot dienaren des Woords, afgeleid uit tweërlei standpunt, die een principiële tegenstelling vormen; niet te vereenigen. Men kan elkander dragen en tijdelijk naast elkander, ieder uit zijn principieel, voortwerken, totdat er eenheid van inzicht kome; doch te vereenigen zijn beide principieën niet.

Zij vormen een tegenstelling, waarbij natuurlijk de voorstanders van een eigene Inrichting der Kerken tot opleiding van dienaren des Woords in slechte conditie kome te staan; zij staan op het standpunt van het consequente dualisme tusschen het leven der institutionele kerk, en het leven buiten die kerk.

De anderen kome beter terecht, want zij staan op het standpunt, dat voortvloeit uit het Protestantisch, nader uit het Gereformeerd beginsel. De uitkomst van dien strijd is dan ook zeker, want het Gereformeerd beginsel zal bet op den duur wel winnen bij een volk, dat tot de Gereformeerde kerken behoort, en zich langzamerhand losrukken zal van het dualisme, altijd door de Gereformeerden veroordeeld.

Dat dualisme wordt dan ook alvast met donkere kleuren in bedoelde Stellingen geteekend, opdat al de lezers van de *Herant*, waarin ze afgedrukt werden, er een heiligen afkeer van zouden krijgen. Immers, het leert dat het leven der herschepping in de kerk als instituut besloten is; dat het instituut der kerk al de kerk is; dat de Theologie buiten het organisme der wetenschap ligt; dat het de wetenschap aan de wereld overlaat; dat alleen geschikte kweekelingen van de eigene Inrichting der Kerken zijn, van wie wordt aangenomen, dat zij persoonlijk bekeerd zijn, en van Godswege roeping tot het ambt ontvingen; dat het bestaan van eene Gemeene gratie blijft buiten betrekking met het leven, dat voorkomt uit de Particuliere genade.

Is 't niet erg met hen, die de opleiding tot dienaren des Woords aan een eigene Inrichting der Kerken voorstaan? En dat zijn nog maar een paar ruwe trekken van het dualisme! Goed gezien, staat het met hen nog veel erger gescheppen.

Dat dualisme is het grondbeginsel (principie) van de Roomsche Kerk, met hare „heilighen” en „geestelijken”; met hare strenge ascese, haar kluisenaarsleven, nonnen- en wunnikenorden, tegenover het natuurlijke, het wereldsche, het ongewijde. Het zit in de leer der Dooperschen, met hun afkeer van wetenschap en krijgsveld; met hun minachting van het wereldsche en het stofelijke; die het lichaam een „oude romp” en „kooi” noemen, waarin de ziel en het geestelijke huist, tegenover het gemoedsleven en het Koninkrijk Gods op aarde, boe er hoe beter gesteld in de plaats van de wereldsche maatschappij, met de Overheden inclus; afkeerig als zij zijn van het doordringen der heilige beginselen op elk levensterrein.

Het dualisme was het kettersch element in de leer der Docteren, die zich niet begrepen konden, dat de Zone Gods een menschlijk, stofelijk lichaam kon aannemen, en daarom liever spraken van een „schijnlichaam”; tegen welk beginsel de Apostel Johannes reeds opmerkt, dat zij die loochenen, dat Christus in het vleesch gekome is, antichristelijk zijn. Het wortel zelfs in het Heidensch Manicheïsme, met zijn goeden en kwaden God. Het is dus onbijbelsch, onchristelijk, ongereformeerd.

Dat beginsel zijn zij toegedaan, volgens de Stellingen der Hoogleraren van de Vrije Universiteit, die ijveren voor de eigene Inrichting der Kerken, tot Opleiding van dienaren des Woords.

Ieder gevoelt het, dat gaat niet: dat is de kwestie uitmaken, vóór zij nog begonnen is, want geen Gereformeerd mensch wil dualistisch zijn. Het is te kras, om bij verschil van meningen in de Gereformeerde kerken, de andersdenkenden op een standpunt te plaatsen, dat door de Gereformeerden altijd bestreden is. En bovendien heeft de tegenwoordige poging, om tot ééne opleiding te kome, met het dualisme niets te maken.

Of wat zou men er in Amsterdam van zeggen, wanneer wij, in navolging van de Hoogleraren, zeiden, dat zij op het pantheïstisch standpunt staan; omdat zij al het bestaande, waartoe ook God zelf behoort, onder één organisme brengen en daardoor werkelijk het verschil tusschen den Schepper en het geschapene opheffen; al de wetenschappen, niet alleen formeel, maar ook wezenlijk gelijk maken, waardoor de Theologie haar heilig karakter, inhoud en oorsprong verliest, en met de Natuur en de Natuurkunde in één lijn kome te staan; alles uit het ééne groote organisme, waarin Schepper en schepping organisch verbonden zijn, doen opkome, waardoor de Gemeene gratie hoog uitgaat boven de Particuliere genade; van al het Christelijke één kerk als organisme maken, waardoor de kerk, ingewoon Bijbelschen zin, met hare kenmerken en ambten in een hoek geschoven wordt, en zelfs de z. g. kerk als organisme, werkende door allerlei vereenigingen, gelijk ge teld of verward wordt met de kerk als het geestelijke (mystieke) lichaam van Christus.

Met één woord: één groot organisme, en in dat ééne organisme allerlei organismen als organische deelen van dat ééne, dat geheel, dat Al.

Willen de Hoogleraren te Amsterdam nu niet, dat wij het verschil zóó stellen: het Bijbelsch Gereformeerd standpunt tegenover het consequente pantheïsme, dan moeten zij ook niet spreken van het Protestantisch Gereformeerde standpunt tegenover het consequente dualisme.

Maar heeft de hangende kwestie over de opleiding wel iets met het dualisme of pantheïsme te maken?

Wij zullen zien.

T. Bos.

Den Welervo. Hoogst. Heer
Prof. D. K. Wielenga.
VI. (Slot.)

Thans ben ik aan het einde van mijn schrijven toegekome. Want stellig ware over de door mij behandelde zaken nog heel wat te zeggen, maar waar de geachte redactie van dit blad aan mij reeds zooveel welwillendheid betoonde, daar mag ik niet meer van haar vergen. Bovendien, nu de besprekingen tusschen de Professoren en Curatoren van de Universiteit en van de Theologische School zijn aangevangen — is het wellicht niet gewenscht nog langer in het publiek over het in verband brengen dezer beide Inrichtingen te spreken. En de quaestie-Maccovius hoop ik, dat nu ook weldra voor goed afgehandeld zal zijn. Ook u zult erkennen zijn verdiensten allermeest voor de Methodologie maar ook voor de Theologie; (want natuurlijk verscheef ik mij, toen ik in mijn vorig stukje ook de Polemie tot de bijzaken rekende). En Dr. A. Kuyper Jr. stemt met u in, dat Maccovius „meer dan eens teruggevallen is in dezelfde fout, die door de Reformatie terecht in de Middeleeuwsche Scholastiek werd veroordeeld.” Zoo blijft 't eenig verschilpunt tusschen u beiden of aan het Supra- dan wel aan het Infralapsarisme de voorkeur moet gegeven. Maar waar zoovele Theologen Supralapsariërs waren, daar mag hiervan toch niet alleen door u aan Dr. A. Kuyper Jr. een verwijt worden gemaakt.

Ik zou dan ook mijn brief aan u reeds hebben beëindigd, wanneer ik nog niet ééne zaak op mijn hart had. Na vele jaren van arbeid door verschillende mannen is het nu ten laatste door 's Heeren goedheid zoo vergekome, dat de belijders der Gereformeerde religie allengs er van beginnen doordrongen te worden, hoe voor den bloei van Gods koninkrijk en den welstand van de kerk van Christus de instandhouding van de Gereformeerde Universiteit van het hoogste belang is. De beoefening der wetenschap mag niet uitsluitend aan de kinderen dezer wereld worden overgelaten, maar de eere Gods en 't leven van Gods kerken vorderen, dat de wetenschap zal beoefend door hen, die staan binnen den kring der wedergeboorte en instemmen met de Gereformeerde belijdenis. Er is nu eenmaal tweërlei wetenschap. En om tegen de aanvallen van het ongelooft krachten wederstand te kunnen doen, wordt dringend vereischt, dat daar verrijze een gebouw der wetenschap, gefundeerd op deze heerlijke beginselen, die in het Woord zijn geopenbaard. Gelijk het dan ook wel voor geen tegenspraak vatbaar is, dat alleen dat het Calvinisme in ons vaderland en daarbuiten tot zijne hoogste krachtsontwikkeling kome kan, wanneer voor de onderscheidene wetenschappen zijn aangegeven de lijnen, waarlangs hare beoefening moet plaats hebben en voor de hoofdvakken verschenen zijn de handboeken, waaria naar die lijnen opgebouwd werd.

Maar niet alleen wordt allengs levendiger de behoefte aan eene Gereformeerde Hoogeschool gevoeld, dank zij de ontferming Gods! bestaat nu reeds meer dan twintig jaren de Vrije Universiteit. Nu is natuurlijk het feit, dat voor twee Faculteiten nog geen enkel Hoogleraar optrad en dat voor de Litterarische Faculteit Prof. Woltjer en voor de Juridische Faculteit Prof. Fabius geheel alleen staat, niet te loochenen. Maar hoezeer hierin ook verandering wenschelijk is en hoezeer van God geleerde en godvruchtige Professoren voor deze Faculteiten te begeeren zijn, dit zal er u toch waarlijk niet toe verlokken met minachting over de Vrije Univer-

teit te spreken. Niet waar, van ganscher harte erkent u, dat niet alleen de Theologische Faculteit veel gedaan heeft voor de herleving en verrijking der Godgeleerde wetenschap, maar dat ook door de Hoogleraren Woltjer en Fabius belangrijke werken in het licht gegeven, en bekwaame literatoren en juristen gevormd zijn; ja dat Professor Woltjer reeds alleen door het aanwijzen van de beginselen en het in schets brengen van eene Encyclopedie voor de Litterarische Faculteit een onschatbaar werk verrichten mocht? Hoe klein onze Universiteit dan ook nog zij en hoezeer dient bedacht, dat haar goede naam in ons vaderland waarlijk niet aan het getal maar aan de groote bekwaamheid harer Hoogleraren is te danken — toch stemmen al meer vriend en vijand toe, dat wij niet te doen hebben met eene Theologische Faculteit en twee kleine aanhangsels, maar met het begin van eene heusche Hoogeschool en dat de gezonde verwachting mag worden gekeosterd, dat onder den zegen Gods de Universiteit tot meerdere ontplooiing en volkomenheid geraken zal. Welnu, waar de Heere in zijne genade ons iets te aanschouwen geeft, waaraan uitnemende Christenen als Bilderdijk en Groen van Prinsterer niet hebben durven denken, zijn daar de Gereformeerden niet geroepen om alles te doen, wat hunne hand vindt, om den bloei dezer Hoogeschool te bevorderen? Heeft daar de Vrije Universiteit geen aanspraak op het vurig en aanhoudend gebed, op de warme toewijding en de milde overvaardigheid van 's Heeren volk in deze landen?

Nu denk ik geen oogenblik, dat u mij dit zult betwisten. Maar wat ik vrees is dit, dat (ook al wordt dit door u niet bedoeld) de liefde voor de Universiteit bij velen wegblijven en bij anderen verkoelen zal, door hetgeen u den laatsten tijd schrijft, bepaaldelijk door uw raad, dat de kerken alle verband met haar zullen verbreken. En dat is het, wat ik zoo diep zoo bejammeren. Als één ding roeping is volgens het Woord en eisch der tijden, dan is het wel dit: dat alle Gereformeerden zich scharen om de Vrije Universiteit en tot haar bloei arbeiden.

De Theologische School staat hier geheel buiten. Zoo lang nog niet de algemeene overtuiging is gewekt, dat zij met de Theol. faculteit in nader verband dient gebracht, willen allen, dat het haar dan ook niet aan de noodige middelen ontbreken zal. En zijn ook de geschriften van de Professoren Bavinck, Biesterveld en Noordtjii niet met veel waardeering van de zijde der Vrije Universiteit beoordeeld?

Maar het punt, waarom het gaat, is dit: of niet de Vrije Universiteit door allen dient gesteund? U met alle bescheidenheid hieraan te herinneren, was het hoofddoel van mijn schrijven. Op uw antwoord dring ik dan ook niet aan. Slechts verzoek ik u ernstige overweging.

Onze God zegene zijne kerken in dit goede land; binde hare leden saam door broederlijke liefde en verblijde haar door een gezegend afloop van de conferentie's ter bevordering van meerdere eenheid in zake de opleiding tot den dienst des Woords!

Met de meeste hoogachtning en hartelijke groete heb ik de eer te zijn

Hooggeacht Professor,
Uw do. br.,
A. G. HONIG.

Zeist, 15 April 1901.

P. S. Een breedvoerig antwoord mijnerzijds op het ingezonden stukje in „de *Bazuin*” van Dr. A. Kuyper Jr. is niet noodig. Dr. Kuyper zal uit mijn 4den brief gezien hebben, dat ik slechts wegens het zedelijk leven, het karakter en het meer dan eens terugvallen in de fout der Middeleeuwsche Scholastiek, i. é. w. om hetgeen Professor Kuyper in het jongste nummer van de *Herant* schreef, verklaarde: „waarlijk niet Maccovius maar Calvin en Voetius zij zijn ons ten voorbeeld gesteld.”

Boekaankondiging.

Schepping of Ontwikkeling door Prof. Dr. H. Bavinck. Kampen, J. H. Kok 1901.

Voor al het groote veld der natuurkennis is vroeger door geloovige Christenen ontdekt of ontgonnen, wat door heele of halve ongeloovigen, bewust of onbewust, in woorden en begrippen, te lichtvaardig als het hunne wordt geëigend; of de ware en valsche beginselen worden verward. Wanneer Swammerdam o. a. eene afbeelding van 's menschen leven vertoont in de wonderbaarlijke historie van het vliegend en een-dag-levend haft of oeveraas — zegt men, dat Swammerdam ontdekkingen veel invloed hadden op het Evolutie-stelsel der 18e eeuw. Toch deed Swammerdam al zijn arbeid eerstens tot meerdere verheerlijking Gods; en was het in verband brengen van het leven des menschen en dat der insecten volstrekt geen vereenzelving der twee levens. In onze tijd wordt zulke vervalsching en verwarving van beginsel en doel, tot misleiding zelfs van vakgeleerden, steeds duidelijker aangetoond, nu de Evolutie-theorie ook meer doordrongen en in de practijk werkelijk wordt.

Prof. Bavinck heeft vooral in het 2e deel zijner Dogmatiek reeds aangetoond, dat de Theologie zich al te haastig schikte naar de Evolutie-leer, en waar deze zool in strijd is met de H. Schrift. Thans heeft Z.Ew. eene lezing het licht doen zien, onder den eenvoudigen maar beslissende titel: „Schepping of Ontwikkeling”. En we zijn er zeer dankbaar voor, dat hij de behandeling van deze levensvraag, in dezen vorm en in dit bestek, niet onder zich heeft gehouden maar ze ten dienste van het Christelijk geloof publiek maakte.

Na eene korte toeleiding, waar in onze eeuw ook deze Ontwikkelings-leer z o n d e r G o d wil beginnen, voortgaan en eindigen, in strijd met de Christelijke wereldbeschouwing, schetst de spreker den oorsprong, het wezen en het doel der dingen, naar deze twee stelsels, en plaatst ze tegenover elkaar.

Volgens dat systeem der Ontwikkeling is er

geen oorsprong of aanvang, geen geboren worden of sterven; slechts een eeuwig proces van stof en kracht; geen mensch of dier; ja een eerste mensch is er niet geweest, wel een ontwikkelde aap. — Maar ondanks de geleerde resultaten der natuurwetenschap is dat stelsel toch een gebouw in de lucht. Men weet immers niet eenmaal, wat substantie, stof, kracht, ja leven is. Wie het leven ontleeft, doodt het zelfs. Voor ons ligt het bestaan van alles daarom, naar Gods openbaring, in het Woord dat alle dingen in het aanzijn riep, en door den adem des Geestes bezielde.

Wat is nu het wezen der wereld volgens die Ontwikkelings-beschouwing? God, geest of een onzienlijke wereld is er niet. De wereld is een machine, welke zich zelf construeerde en zich zelf eeuwig aan den loop houdt, zeker perpetuum mobile. En wat is de mensch? Wat de mensch eet, dat is hij. God is er niet, dus ook geen Godsdienst; geen onderscheid tusschen goed en kwaad, waarheid en leugen enz. — Doch wij zijn, volgens onze belijdenis, naar Gods beeld geschapen. Ontwikkeling staat zelfs niet tegenover Schepping; zij is alleen ná Schepping mogelijk; zij is, op zich zelve staande, eene leuze, een geleende vlag. Ontwikkeling brengt niets voort. De menswording Gods is voor deze theorie, filosofie of religie, dan ook eene Godwording des menschen.

Welk doel heeft ze dan? Doel of plan kent zij niet. Noch voor mensch en menscheit, noch voor de aarde. Het einde is de lijken en een wereldbrand of wereldverstijving. Intusschen is haar gefantazeerde troost in dit worstelende leven, met al haar wetenschappen, dat, nu de mensch alreede van dier tot mensch ontpopte, hij ook wel een soort engel zal worden, die eens de natuurkrachten geheel zal beheerschen. — Maar de Christen heeft tot zijn schat het koninkrijk der hemelen door Jezus gesticht; en dit is en blijft ook op aarde. De naaste toekomst moge zelfs voor wereld en Satan zijn, de laatste is zeker voor Christus.

In dezer voege behandeld en betoogt de schrijver zijn thema. Ik weidde er hier wat veel over uit om het gewicht der zaak. Men leze en herleze het boekje zelf. De gemiddelijke toon, taal en stijl, en de heldere betoogtrant van den prediker voor de gemeente, maar ook van den redenaar voor een gezelschap, zijn bekend. Ze trekken aan en spannen de aandacht. Dit geldt ook van deze lezing, hoezeer ook een resultaat van omzichtigte wetenschappelijke onderzoeking en denken. Vaktermen zijn zooveel mogelijk vermeden en het boeken-arsenaal gesloten gehouden, om te beter verstaan te worden.

Wie de lezing gehoord hebben, zullen ze zeker nog eens willen lezen. Hij, voor wien een Dogmatiek te machtig is, en die de strijdvaardig, in deze rede behandeld, niet kent maar toch den hedendaagschen, steeds meer dreigenden vijand van zijn Christelijk geloof om zelfverweer in de oogen wil leeren zien, kan ze niet missen. Deze lezing zal niet spoedig verouden; zij zet dus de kleine koopsom op reute.

De uitgever verdient daarbij allen lof voor de nette uitvoering van het werkje en een ruim debiet.

C. M.

ADVERTENTIËN.

Door Gods goedheid werden wij heden verblijd met de zeer voorspoedige geboorte van een welgeschapen **Dochter**.

P. v. D. WERF.
B. v. D. WERF—BOONSTRA.

GRONINGEN,
23 April 1901.

Heden verblijdde de Heere ons door de geboorte van een flinken **ZONN**.
H. J. HEIDA Ez., v. D. M.
I. D. HEIDA—VAN DEN HOORN.
DK LEEK,
23 April 1901.

Zoo de Heere wil, hopen onze geliefde Ouders

J. A. de Bruijn

EN
Z. Sijpkens,

op Vrijdag 3 Mei a. s. hunne **vijf-en-twintigjarige Echtvereniging** te gedenken.

Hunne dankbare Kinderen,

H. DE BRUIJN.
A. DE BRUIJN.
E. DE BRUIJN.
G. DE BRUIJN.

oud-VOSMEER,
25 April 1901.

Heden overleed, zacht en kalm doch onverwachts in de hope des eeuwigen levens, onze geliefde Moeder, Grootmoeder en Overgrootmoeder

Mej. Alberdina H. Hidding,
in den gezegenden ouderdom van bijna 97 jaren.

God troost ons in dit smartelijk verlies.

Namens de Familie,
H. MAARSING.
WED. W. HARDING—
MAARSING.

TER BORG,
15 April 1901.

Heden trof onze gemeente een gevoelig verlies. Het behaagde den Heere God onzen geliefden Broeder

MARTIJN ADAMS,

in den leeftijd van 57 jaar, tot zich in zijne heerlijkheid op te nemen.

Eerst mocht hij onze kerk als Diaken en daarna als Ouderling dienen.

Door nedrigen en godvruchtigen wandel heeft hij het Sion Gods op de plaats zijner inwoning gebouwd Trooste de groote Koning der kerk zijn diepbedroefde Weduwe.

Namens den Kerkevaad,
W. MULDER, Praeses
G. GAZENBEEK, Scriba
EDE,
18 April 1901.

Heden overleed tot onze diepe droefheid, met de betuiging, dat Christus zijn rots was, onze geliefde Echtgenoot, Vader, Behuwd- en Grootvader

EGBERT SCHUTTE,

in den ouderdom van bijna 63 jaar.

Namens allen,
WED. E. SCHUTTE—
BEUKER.

HEEMSE,
18 April 1901.

Onze gemeente leed een gevoelig verlies. Onderling

Egbert Schutte

is ingegaan in de rust, die er overblijft voor 't volk des Heeren. Veel heeft hij gedaan voor het Godsrijk. Zijn Heiland te dienen was de lust zijns levens. Dank betaamt ons dan ook voor het goede ons in hem zooveel jaren geschonken. Maar weemoed vervult ons harte bij de gedachte aan de ledige plaats. Zij de Heere ons nabij en trooste Hij de bedroefde Familie.

Namens den Kerkevaad van
Heemse A,
G. DOEKES, Pres

Heden overleed onze geliefde Vader, Behuwd-, Groot- en Overgrootvader

H. F. DRESSELHUIS,

in den gezegenden ouderdom van 85 jaren en 8 maanden.

Uit aller naam,
E. DRESSELHUIS.

N.-SCHANS,
18 April 1901.

Heden namiddag overleed, na een langdurig, doch geduldig lijden, onze geliefde Echtgenoot en Vader, de Heer

Leendert Erkelens,

in den ouderdom van ruim 62 jaar. Dat wij niet behoeven te treuren, als degenen die geen hope hebben, lenigt onze smart.

WED. D. ERKELENS—
VAN KRALINGEN.

Jb. ERKELENS
JAN ERKELENS.
MARG. P. ERKELENS.

BOSKOOP,
19 April 1901.

Heden overleed te Franeker, na een langdurig en geduldig lijden, in de hope des eeuwigen levens, onze geliefde Zuster en Behuwdzuster

Geertje Andringa,

laatst Weduwe van OLFKE SCHOTANUS, in den ouderdom van ruim 66 jaar.

K. C. ANDRINGA.
A. ANDRINGA—Post.

HAARLEM,
20 April 1901.

Heden overleed, in de hope des eeuwigen levens, onze geliefde Echtgenoot en Moeder

H. W. Enserink-

in den ouderdom van 49 jaren. Mede namens mijne Kinderen,
E. ENSERINK.

EFFDE,
24 April 1901.

Voor de vele bewijzen van hartelijke deelname in het verlies, door mij geleden in het overlijden mijner innig geliefde Vrouw, betuig ik met wederzijdsche Familien mijnen dank.

Dr. A. NOORDTZIJ.

KAMPEN,
23 April 1901.

Voor de vele en treffende bewijzen van belangstelling bij de herdenking van mijn **50-jarige ambtsbediening** ondervonden, betuig ik, mede namens de Fam., mijnen hartelijken dank.

S. SYPKENS, Pred.

DELFTZIJL,
23 April 1901.

Voor de vele blijken van belangstelling bij de herdenking onzer 40-jarige Echtvereniging ons betoond, zowel van verre als van nabij, zeggen wij onze Vrienden en Vriendinnen hartelijk dank.

Uit aller naam,
G. J. KOLKMAN.

GEESTEREN,
23 April '01.

Wegens sterfgeval **biedt zich aan** tegen **Junii** of eerder een nette fatsoenlijke

DIENSTBODE

van Geref. beginselen, als **MEID HUISHOUDSTER** of **MEID ALLEEN**, thans in dezelfde betrekking werkzaam.

Brieven franco aan Mej. J. H. DALHUISEN, p/a den Heer G. J. AVERDIJK, WIJHE.

Aanbesteding.

Op Vrijdag **3 Mei c. k.**, des namiddags ten **één ure**, zal door het Bestuur van 's **HEERENLOO** te **ERMLOO** in het openbaar worden aanbesteed:

Het bouwen van ziekenhuis enz.

Locale aanwijzing op den dag der aanbesteding des voormiddags ten **élf ure**. Teekeningen en bestek zijn ad **f 250** per stel verkrijgbaar ten Kantore der Stichting.

De aanbesteding heeft plaats op 's **HEERENLOO**. Inlichting verstrekt de Directeur.

**STEENWIJKER
BEDDENFABRIEK,**

opgericht in 1889.

Gezuiverde, Gewasschen en Gestoomde nieuwe Veenen.

Citcheen, Wollen en Moltondeken en Bedtijken in alle soorten.

Linnen Bedtijken met Koorden gemaakt 2 persoons 1 bed, 1 peluw, 4 kussens **f 7, f 9, f 12**, franco thuis.

Van f 7 en f 2 ruim 1 m. 42 c., van f 12 1 m. 50 c. en die van satijn-tijk ook 1 m. 42 c.

No. 1. **Het nieuwe Reclamebed** 2 pers. w.o. een Wollen, een Citcheen, een Moltondeken, 50 pd. fijne veeën, geen grooten. 1 tijk gelijk bovenstaande en een overtrek voor bed en peluw, voor **f 35**.

Een extra 2-pers. Bed, waarin 42 pd veeën, kost ook nog **f 35**, en **f 40, f 45, f 50, f 60, f 70**.

Een satijntijk w.o. bed, peluw en 2 kussens, ook met koorden, van welke kleur men verlangt, 10/4 breed, prima overtrek voor bed en peluw f 3,20 geheel gere d, een losse linnen tijk met fijne blauwe streepjes, 80 cent per el 1,60 Cm. br. franco thuis.

Wie nu een van deze koopt, ontvangt voor f 2,— 2 halve matrassen toe.

VEEËN à 35, 40, 50, 60, 70, 80, 100, 120 en 150 cent het pond.

Prima zuivere Kapok. Wie nu een **Kapokbed** verlangt, ontvangt een 2 pers. bed, peluw en kussens, Satijntijk en 1 wollen- of fantasiedek- n 1 gewatteerde en 1 moltondeken en overtrek voor bed en peluw, voor **f 25**.

Ieder Bed wordt in een kist verpakt. Er is nog nooit eenige aanmerking gemaakt.

Met aanbeveling,

J. KETEL Rz.,

Z/z. Markt, Steenwijk.

P.S. Veeën tot in de fijnste soorten voorradig, rembours, vrij zicht en monsters Gratis.

Heden verscheen bij de Firma G. J REITS te GRONINGEN:

De 12e druk van:

H. DE COCK, Handleiding,

ten gebruike van hen, die onderwezen worden in het Kort Begrip der Christelijke Religie.

Herzien door Prof. M. NOORDTZIJ.

Prijs f 0.25.

H. H. Predikanten wordt op aanvraag een exempl. franco per post ter kennis-making toegezonden.

VOLKSHARMONIUMS

voor één dubbeltje daags.

Vraag uitvoerig Prospectus en prijzen gratis.

Eenig adres: JOH. DE HEER,

Behalve mijne bekende duurdere fabriekten, heb ik nu degelijke

ORGELS

ontvangen, in eenvoudige doch sierlijke kasten, degelijk van constructie en verrassend van toon, in 20 verschillende soorten, van af f 40,— en hooger.

Geen draaiorgels of automaten, doch daar er een Handleiding voor zelfonderricht gratis wordt bijgevoegd, is elkeen in staat om het te leeren. Levering franco Station, met 5 jaar garantie en fraaie geborduurde toetsenlooper.

Termijnbetaling van af f 3's maands,

Dus voor een dubbeltje daags een geheel gelukkig gezin.

Rotterdam Noordmolenstr. 71.

Bij den Uitgever ZALSMAN te KAMPEN verschijnt:

De Vlugges Franschman,

of handleiding om, zonder onderwijzer in korten tijd Fransch te leeren lezen schrijven en spreken. 7de druk **50 ct**

De Vlugges Duitscher,

of handleiding om, zonder onderwijzer in korten tijd Duitsch te leeren lezen schrijven en spreken. 4de druk **50 ct**

De Vlugges Engelschman,

of handleiding om, zonder onderwijzer in korten tijd Engelsch te leeren lezen schrijven en spreken. 7de druk **50 ct**

De Vlugges Italiaan

of handleiding om, zonder onderwijzer in korten tijd Italiaansch te leeren lezen, schrijven en spreken. 3de druk **50 ct**.

De Vlugges Spanjaard,

of handleiding om, zonder onderwijzer in korten tijd, Spaansch te leeren lezen schrijven en spreken. **50 ct**.

De vlugges Latinist.

Eene handleiding voor hen, die door eigen oefening zich de Latijnsche taal wenschen eigen te maken. 2de dr. **75 ct**

De Vlugges Maleiër,

of handleiding om zonder onderwijzer in korten tijd Maleisch werkelijk te leeren lezen, schrijven en sp eken. **60 ct**.

De Accurate Boekhouder

of handleiding om, zonder onderwijzer, in weinige uren het gewoon en dubbel of Ital. Boekh. te leeren. 3de dr. **50 ct**.

Handboek voor iedereen die Fransch leert

Volledige voorstelling van de uitspraak van alle Fransche woorden, zooals deze tegenwoordig door de beschaafde wereld te Parijs uitgesproken worden. **f 1,00**.

Pinksterfeest

Zondagsscholen.

Wie voornemens is met het a. s. Pinksterfeest aan de kind-ren een boekje te geven, wordt daartoe aangeboden: Stichtelijke rijmen 104 blz.

Uit de macht des satans tot God 72 >

Twee jongens uit het volk 83 >

met een plaatje 27 >

De slaap des rechtvaardigen 27 >

met een plaatje 27 >

Het uileng-kras, met een plaatje 24 >

De vondeling > > > 56 >

De kleine verteller 61 >

Deze 7 boekjes, 427 bladz. voor 40 cent franco thuis, na inzending van het bedrag aan ZALSMAN te KAMPEN.

Heden verscheen bij J. H. KOK, te Kampen:

Schepping

of

Ontwikkeling,

door

Prof. Dr. H. BAVINCK

57 pag. Prijs f 0,50.

Bij elken Boekh. verkrijgbaar, zoodra de bij den Uitgever.

Bij ZALSMAN te KAMPEN komt van de pers:

Misbruikte

Schriftuurplaatsen,

DOOR

E. KROPVELD.

TWEDE DRUK. 129 bladz.

Ing. 50 ct. geb. f 1,20.

Vele malen worden in het dagelijksch leven allerlei bijbelteksten op verkeerde manier aangehaald. Dit is de Schrift geweld aandoen en onteeren. Daarom was h t een goed idee van Ds. KROPVELD om eenige van zulke plaatsen toe te lichten in haar ware betekenis en te geven dat verkeerde gebruik in te gaan. We gelooven dat de geachte schrijver alleszins gelukkig is geweest in zijn pogen. Op duidelijke, klemmende, grondige wijze wordt in dit nuttige boekje betoogd het is der lezing dubbel waa d; het verrijkt onze Schriftkennis, en doet ons Chr. leven gezonder worden.

(Het Volksblad.)

Alle Boekh. nemen bestellingen aan.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen:

Voor de Vereeniging:

Aan Contributien:

Door den heer R. D. Hoonstra te Mak-kum (1901) f 25, door den heer J. H. Slothouwer te Zetten f 52,50, door Ds. Slees-wijk Visser te Rgoord uit Baren-drecht f 64,50, uit H.-I. Ambacht f 17, uit Rijksoord f 42, uit Bolnes f 1,50, samen f 125, door Ds. A. D. C. Kok te Hel-levoetslus f 9.

Aan Collecten: (voor de Theol faculteit):

Van de Geref. kerk te Zetten f 7,60/2, van idem te Heteren f 3,87, van idem te Gors f 12,17/2, van idem te Nieuw-dorp f 12,66/2, van idem te Ierseke f 5,82/2, van idem te Baarland f 4,95/2, van idem te Wolfertsdijk f 6,55, van idem te Kruiningen f 8,31, van idem te Biezeling f 8,10/2, van idem te Hinkenszand f 10,84, van idem te Borssele f 2,74, van idem te Winters-wijk (1/2 coll.) f 11,62, op den Universi-teitdag te Zeist (1900) f 219,09.

S. J. SEEFAT,
Penningmeester.

Hilversum.

Eindelijk gevonden!

Zonder eenige muzik-kennis kan men met behulp van dit Wonderklavier alle Psalmen en Gezangen volgens het bijgevoegde Koraalboek in **volle accoor-den**, zelfs in zeven verschillende toonaarden spelen.

Onmiddellijk op het eerste gezicht.

Geen letter- of cijferaccorde-mthode, geen automaat. Kan op elk Orgel of Piano ge-bruikt worden.

Alleen-

verkoop voor

Nederl. en Koloniën

JOH. DE HEER,

Orgelhandel, ROTTERDAM, Noordmolenstr. 71.

Vraag Prospectus gratis en franco.